

ถ้อยคำ

โจนาธาน สวิฟท์ นักเขียนผู้โด่งดังชาวอังกฤษ ได้เคยให้คำจำกัดความของการใช้ถ้อยคำ
สำนวนที่ดีไว้ว่า ได้แก่ “การใช้ถ้อยคำอันเหมาะสมในที่ ๆ เหมาะสม” ผู้พูดซึ่งมีความสามารถ
ในการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้นจึงจะก่อให้เกิดความเข้าใจและความ
ซาบซึ้งในหมู่ผู้ฟังได้ดีที่สุด

อย่างไรก็ตาม มิได้มีกฎเกณฑ์ตายตัวเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในการพูดต่อที่ชุมชน การ
ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้ผู้ศึกษาซึ่งยังไม่คุ้นกับการพูดต่อที่ชุมชนได้
มองเห็นแนวทางและลักษณะของถ้อยคำสำนวนซึ่งมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับ
การนำมาใช้เท่านั้น

สรรพนาม

ผู้พูดที่ต้องขึ้นพูดต่อที่ชุมชนเป็นครั้งแรกอาจจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้สรรพนาม
แทนตนและแทนบุคคลต่าง ๆ ไม่รู้จะเรียกอย่างไรดี สำหรับเรื่องนี้ให้ยึดถือหลักของความเป็น
ธรรมชาติ เพราะการพูดต่อที่ชุมชนโดยทั่วไปก็คล้าย ๆ กับการพูดของเราในวงสนทนา จะต่าง
กันก็แต่ว่าการพูดต่อที่ชุมชนมักมีวงผู้ฟังกว้างขวางกว่าการพูดในวงสนทนาเท่านั้น

เรียกตัวเอง

โดยทั่วไปสุภาพบุรุษควรใช้คำว่า “ผม” อาจจะใช้คำว่า “กระผม” ได้บ้างในตอน
ที่ต้องการถ่อมตน หรือต้องการให้ฟังอ่อนน้อมนุ่มนวลขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่ควรใช้คำ “กระผม”
พร่ำเพรื่อหรือตลอดการพูด จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกรำคาญ สำหรับสุภาพสตรี ปกติก็ใช้คำพูด “ดิฉัน”
ซึ่งเวลาเปล่งเสียงออกจะเป็น “ดิฉัน” ควรระวังอย่าให้เพี้ยนเป็น “เดียน” หรือ “อะฮัน” ได้
ผู้ฟังอาจจะรู้สึกหมั่นไส้เอา คำเรียกตัวเองว่า “ข้าพเจ้า” เป็นคำที่ควรหลีกเลี่ยง เพราะเป็นคำ
ที่ไม่สร้างความเป็นกันเองในระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้พูดอยู่ในฐานะที่สูงกว่าตน
มาก จะใช้ได้ก็ในกรณีที่ผู้พูดไม่อยู่ในฐานะจะลดตัวลงมาหาผู้ฟังได้ หรือไม่ก็ไม่ต้องการลดตัว

ให้เป็นกันเองกับผู้ฟัง อย่างไรก็ตาม การใช้คำ “ข้าพเจ้า” เรียกตัวเองอาจจะฟังราบรื่น ไม่ชัดเจนความรู้สึก ถ้าการพูดครั้งนั้นเป็นการพูดอย่างเป็นทางการ มีพิธีรีตอง

เรียกผู้ฟัง

ปกติแล้วเราจะเรียกผู้ฟังว่า “ท่าน” หรือ “ท่านผู้ฟัง” หรือ “ท่านทั้งหลาย” แต่จะเป็นการดีกว่าและการพูดจะน่ารับฟังมากกว่าถ้าผู้พูดจะวางตัวเป็นพวกของผู้ฟังด้วยการใช้สรรพนาม “เรา” ทั้งนี้ให้พิจารณาความเกี่ยวข้องของเนื้อหาความในตอนนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ให้ใช้คำว่า “เรา” จะเหมาะกว่า

เรียกบุคคลอื่น

ให้พิจารณาตามความเหมาะสม “เขา” หรือ “ท่าน” “ท่านผู้นั้น” เป็นต้น ควรหลีกเลี่ยงการเรียกบุคคลอื่นโดยใช้สรรพนาม “มัน” หรือ “ไอ้มัน” ในการพูดต่อที่ชุมนุมชน แต่จะใช้กับสัตว์หรือสิ่งของได้สำหรับคำว่า “มัน” คำว่า “ไอ้มัน” “ไอ้” ควรงด

ถ้อยคำสำนวนที่เหมาะสมสำหรับการพูด

ภาษาของผู้ฟัง

ผู้พูดต่อที่ชุมนุมชนมักได้เปรียบผู้ที่เป็นนักเขียนในการเลือกใช้ถ้อยคำก็ตรงที่นักเขียนไม่สามารถรู้แน่ชัดว่าผู้อ่านของตนเป็นใครกันบ้าง ในขณะที่ผู้พูดสามารถวิเคราะห์หรือรู้ถึงประเภทของผู้ฟังล่วงหน้า ดังนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำลักษณะภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟังจึงเป็นเรื่องแรกซึ่งผู้พูดที่ดีควรคำนึงถึงผู้ฟังต่างประเภท ต่างระดับกัน มักมีภาษาที่ใช้แตกต่างกันไป เช่น พูดกับนักวิชาการที่ผ่านการศึกษามาสูง ๆ อาจใช้ภาษาอย่างหนึ่ง ในขณะที่ถ้าไปพูดกับผู้ฟังที่เป็นชาวไร่ชาวนาเกษตรกร ผู้พูดควรจะต้องเลือกใช้ภาษาในลักษณะหนึ่งซึ่งฟังง่ายและถึงใจมากขึ้น ผู้ฟังจะเกิดความเข้าใจและพอใจได้ดีกว่า

คำสั้นที่ได้เนื้อหาชัดเจนตรงไปตรงมา

มีข้อควรคำนึงอยู่ว่า หากจะต้องเลือกระหว่างการใช้คำสั้น ๆ กับคำพูดยืดยาวที่มีความหมายเดียวกันแล้ว ผู้พูดควรเลือกใช้คำสั้น เพราะฟังง่ายกว่าและใช้เวลาของการพูดน้อยกว่า คำพูดอ้อมค้อมมักไม่ใช่คำพูดที่ผู้ฟังพอใจ และมักจะสร้างความรำคาญในการรับฟัง ผู้พูดจึงควรเลือกใช้ถ้อยคำชนิดตรงไปตรงมาเป็นกันเองกับผู้ฟัง ทั้งต้องให้ความหมายที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ ผู้ฟังไม่จำเป็นจะต้องเสียเวลาคิดทบทวนถึงคำพูดนั้น ๆ อีกจึงจะเข้าใจ ซึ่งการพูดต่อที่ชุมนุมชนนั้น ผู้พูดสามารถแน่ใจได้อย่างหนึ่งว่า ผู้ฟังไม่มีพจนานุกรมหรือไม่อยู่ในฐานะที่จะเปิดพจนานุกรม

ค้นหาศัพท์แสงไปพลงฟังไปพลงได้ เพราะฉะนั้น คำพูดที่นำมาใช้ควรจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจในทันทีโดยใช้เวลาของการพูดให้น้อยที่สุด

ถ้อยคำที่เป็นรูปธรรม

ถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ เกิดความรู้สึกในทันทีและมีชีวิตชีวา จะช่วยเพิ่มสีสันให้กับบทพูดการฟัง มากกว่าถ้อยคำที่เป็นนามธรรมซึ่งฟังห่างไกลจากความรู้สึกของผู้ฟัง เช่น ถ้าจะพูดถึงการเสียดสีเพื่อชาติของทหารตำรวจ การพูดถึงเลือดเนื้อ หยาดเหงื่อและประสบการณ์ที่แร้นแค้นจะให้ความรู้สึกได้ดีกว่าการพูดถึงความเสียดสี ความลำบากอย่างลอย ๆ ผู้ฟังอาจจะรู้แต่ไม่รู้ซาบซึ่งเข้าไปถึงจิตใจส่วนลึกกว่าความเสียดสีที่ว่ามันหมายถึงเลือดหมายถึงเนื้อ หมายถึงชีวิตที่ทุกคนหวงแหน

คำเปรียบเทียบเปรียบเทียบเปรย

จะสังเกตได้ว่า ผู้พูดที่มีคารมคมคายมักจะสามารถใช้คำเปรียบเทียบเปรียบเทียบเปรยให้เป็นประโยชน์ต่อการพูด การใช้คำเปรียบเทียบเปรียบเทียบเปรยเป็นการช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายเข้าใจได้ง่ายเข้า รวมทั้งบังเกิดความตึง อารมณ์ขัน และความเพลิดเพลินไปกับการฟัง

ภาษาแปลกหรือภาษาแฟนซีซึ่งไม่แสดง โสด

บ่อยครั้งที่ผู้ฟังให้ความพอใจผู้พูดที่มีศัพท์แสงใหม่ ๆ หรือหยิบยกเอาศัพท์แฟนซีเข้ามาใช้ในการพูด อย่างไรก็ตาม ผู้พูดจะต้องพิจารณาความเหมาะสมให้ดีกว่าภาษาแปลกหรือภาษาแฟนซีที่นำมาใช้จะไม่ฟังแสดงหูหรือทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านในหมู่ผู้ฟัง ไม่ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกดูหมิ่นรสนิยมของผู้พูด และที่สำคัญที่สุดผู้ฟังจะต้องสามารถเข้าใจความหมายไม่รู้สึกลงนงายเมื่อได้ยินได้ฟัง

ภาษาเฉพาะวงการ

ใช้ประโยชน์ในการสร้างความพอใจและความเป็นกันเองกับผู้ฟังในกรณีที่เป็นไปพูดให้บุคคลในวงการเดียวกันฟัง วงการแต่ละวงการมักจะมีภาษาที่ใช้เฉพาะและรู้จักแพร่หลายในหมู่พวกตน ถ้าผู้พูดไปพูดกับผู้ฟังในวงการใดวงการหนึ่งโดยเฉพาะ และรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำซึ่งเป็นที่ยอมรับของวงการนั้น ๆ ความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังจะเกิดขึ้นทันที ผู้ฟังจะยอมรับผู้พูดเป็นพวกเดียวกันกับตนในส่วนลึกของจิตใจ และอาจจะรู้สึกกลาย ๆ ว่าผู้พูดได้ให้การยกย่องตลอดจนเห็นความสำคัญของพวกตน

ถ้อยคำที่ควรหลีกเลี่ยง

คำหยาบโลนลามก

การพูดต่อที่ชุมนุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ คำหยาบโลนลามกสองแง่สองง่ามเป็นคำพูดซึ่งผู้มีเกียรติอาจจะใช้ได้สำหรับการพูดการสนทนาในกลุ่มที่มีความเป็นกันเองจริง ๆ เท่านั้น แต่หากนำไปพูดทั่วไปแล้วผู้ฟังจะขาดความนับถือในตัวผู้พูดทันที ทั้ง ๆ ที่ปกติผู้ฟังเองอาจจะนิยมพูดเรื่องเหล่านี้ในกลุ่มที่ตนมีความสนิทด้วยก็ตาม

คำเอ้ออ้าปราศจากความหมาย

คำเอ้ออ้าถ้ามีมากเกินไปจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกรำคาญ ผู้พูดบางคนพูดเอ้อหรือพูดอ้าในเกือบจะทุกประโยคที่พูดจนติดเป็นนิสัย ควรพยายามฝึกฝนและระมัดระวังตนเองให้พูดคำเหล่านี้ลดน้อยลง และหมดไปในที่สุด จะทำให้การพูดฟังฉลาดฉลาดได้รสชาติยิ่งขึ้น

ถ้อยคำที่ควรระมัดระวัง

ราชาศัพท์

การใช้ราชาศัพท์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของประเทศไทยเราซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นที่เคารพสักการะของพสกนิกรโดยทั่วไป เพราะฉะนั้น เวลาที่เอ้ออ้าถึงพระองค์ท่านหรือพระบรมวงศานุวงศ์ จึงควรใช้ราชาศัพท์ให้ถูกต้อง ไม่ระคายหูคนฟัง ข้อผิดพลาดที่พบบ่อยเกี่ยวกับการใช้ราชาศัพท์และควรที่จะต้องระมัดระวัง มีดังนี้

- ราชาศัพท์เฉพาะกับพระองค์ท่านและพระบรมวงศานุวงศ์ อย่าเผลอเรือไปใช้กับตนเองเข้า
- คำกริยาที่เป็นราชาศัพท์อยู่แล้วไม่ต้องเติมคำว่า “ทรง” นำหน้า ก่อนการพูดซึ่งต้องมีการใช้ราชาศัพท์ ผู้พูดควรศึกษาและตรวจสอบจนแน่ใจว่าถูกต้อง รวมทั้งชักชวนให้คล่องแคล่วไม่ติดขัด

คำควบกล้ำ

ตัว ร-ล คำควบคำกล้ำ เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งพบว่าผิดกันมากในหมู่ผู้พูด การพูดที่ดี ผู้พูดควรจะต้องพูดให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ไม่เช่นนั้นอาจจะเกิดความไม่น่าฟัง หรือความเข้าใจผิดในความหมายได้ เช่น คำว่า “ความ” ไปพูดว่า “ฟาม” เป็นต้น ผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้ควรพยายามแก้ไขตนเองด้วยการฝึกซ้อมการออกเสียงและระมัดระวังมิให้ผิดพลาด เมื่อทำบ่อยเข้าก็จะคุ้น

ปากไปเอง

ภาษาต่างประเทศ

ตามปกติ การพูดภาษาไทยผู้พูดควรพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาต่างประเทศให้มีน้อยที่สุด เพราะถ้ามีมากจะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกหมั่นไส้รำคาญ ยกเว้นในกรณีที่ทำคำแปลเหมาะสม ๆ ไม่ได้หรือคำเรียกเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีภาษาต่างประเทศบางคำซึ่งคนไทยเรานำมาใช้จนเกิดความเข้าใจแพร่หลายก็ไม่ถือเป็นข้อห้ามแต่ประการใด เช่น คำว่า ไมโครโฟน แก๊ส เทคนิค ไนต์ ในที่คลับ เป็นต้น คำภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ใช้ได้มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ชื่อหรือคำเฉพาะ ไม่มีคำแปล เช่น ลอนดอน เคนเนดี นิวยอร์ก วอชิงตัน เช่นนี้เป็นต้น คงไม่ต้องเสียเวลาแปล “นิวยอร์ก” เป็น “ยอร์กใหม่” เพราะยิ่งแปลผู้ฟังก็จะยิ่งไม่รู้เรื่อง
- ศัพท์วิชาการซึ่งไม่มีคำแปลที่เหมาะสมหรือต้องการอ้างอิงถึง เมื่อพูดออกไปแล้วผู้พูดควรจะต้องแปลหรืออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจด้วย
- คำซึ่งเป็นที่ยอมรับในภาษาไทยดังที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้ว

ผู้พูดควรระมัดระวัง ไม่ใช้คำภาษาต่างประเทศในการพูดให้มากมายจนเกินไป แม้จะอยู่ในเงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวก็ตามเพราะจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกรำคาญ นอกจากนั้น เวลาที่พูดควรใช้สำเนียงที่เรียบ ๆ ฟังง่ายแบบไทย ๆ ไม่ควรจะไปตัดเสียงเลียนแบบฝรั่งมั่งค่า เพราะนอกจากจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกหมั่นไส้แล้วยังอาจจะฟังไม่รู้เรื่องก็ได้ แม้แต่ฝรั่งมาฟังเองก็ตาม

โดยสรุปแล้ว ผู้พูดที่ดีควรจะฝึกฝน ตลอดจนหาประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในการพูดให้ดี เพราะถ้อยคำที่ใช้อาจจะมีผลทางบวกหรือในทางลบก็ได้ หากไม่ระมัดระวังที่เคยเกิดการเข้าใจผิด มีเรื่องมีราวกันอยู่เสมอ จำนวนไม่น้อยเกิดขึ้นเพราะใช้ถ้อยคำที่ไม่ถูกหูคนฟัง

สิ่งที่ควรคำนึงเป็นประการสุดท้ายก็คือ การพูดนั้นไม่เหมือนกับการอ่านบทความ ซึ่งส่วนใหญ่มักยึดถือความสละสลวยเป็นเกณฑ์ ในขณะที่การพูดต้องมีรสชาติมีชีวิตชีวามากขึ้น ผู้พูดจึงควรสร้างจังหวะจะโคนของถ้อยคำให้กับการพูดของตน มีจุดสะดุดใจ และมีการเน้นย้ำนำหนักของถ้อยคำต่อเนื่องกันไป ด้วยการเลือกสรรถ้อยคำซึ่งจะเป็นที่พอกพอกใจและซาบซึ้งเข้าไปถึงจิตใจของผู้ฟัง